

Nr 397.

Av herr **Forssell**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försvarsväsendets ordnande.

En undersökning av vårt nuvarande kustartilleris och kustförsvars organisation liksom av de förslag till organisation av kustartilleriet och rikets kustförsvar, som framlagts såväl i försvarskommissionens betänkande som i Kungl. Maj:ts nu till riksdagen avgivna proposition angående försvarsväsendets ordnande ger vid handen, att denna försvarsgren icke äger och icke heller efter genomförande av de avgivna förslagen skulle få den effektivitet, som svarar mot krigserfarenheten, teknikens nuvarande ståndpunkt och vårt lands geografiska egenart. Icke heller äro vare sig freds- eller krigsorganisation ägnade att tillförsäkra landets kustförsvar full effektivitet.

Försvaret av Dardanellerna visar, hur ett litet lands kustförsvar bestående av landstridskrafter i förening med min- och u-båtsförsvar med sådan framgång kunde möta två stormakters förenade anfall, att företaget måste uppgivas. Det låg för Turkiet utom ekonomisk räckvidd att ens anskaffa den flotta, som de allierade förlorade vid Dardanellerföretaget, än mindre hade landet mäktat anskaffa sjöstridskrafter av artillerifartyg likvärdiga eller överlägsna dem, som de allierade använde för sina operationer i detta företag.

Ett annat exempel på kustförsvarets överlägsenhet i strid mot sjöstridskrafter är tyskarnas försvar av Flandernkusten. Det bör beaktas, att denna kustförsvarsställning, som orubblig stod i fyra år, var skapad ur intet. England kunde trots det korta avståndet från sina baser icke bryta Flandernkustens försvar. Här hade för första gången i krigshistorien kustförsvaret fått strategiskt liv, kustförsvarsställning hade nyordnats, *där det strategiska läget så krävde*. Försvaret vid Flandernkusten utgjordes liksom vid Dardanellerna av landstridskrafter, artilleri och infanteri, samt min- och u-båtsförsvar. Den tendens till *strategiskt* liv, som försvaret av Flandernkusten visade, fick dock icke sin motsvarighet i *taktiskt* liv. Det mesta av artilleriet fick fast uppställning. Det enda tunga artilleri, som tyskarna därför vid sammanbrottet kunde rädda, var järnvägsartilleriet. Allt fast artilleri måste sprängas.

Världskriget, som i så många avseenden var revolutionerande, har även öppnat helt nya vägar för det tunga artilleriets användning. Förut som orubbligt betraktat tungt artilleri har motoriserats och som järnvägsartilleri fått strategisk och taktisk rörelseförmåga. Om det för kustförsvaret avsedda artilleriet gives rörelseförmåga, så att det kan koncentreras till och insättas i strid på en hotad kuststräcka, har kustförsvarsproblemet, om erforderliga flyg- och landstridskrafter finnas, fått sin lösning.

Den nu hos oss använda fasta uppställningen av kustförsvarsartilleri är helt förkastlig. När tekniken icke längre lägger hinder i vägen, är den fasta uppställningen stridande mot krigföringens enklaste priciper, stridskrafternas förmåga av samverkan och möjlighet att med samlad kraft upptaga strid, där man har största utsikt att vinna framgång. Kustförsvarsartilleriet bör icke stå fast och orubbligt på platser, där det i händelse av krig måhända aldrig kommer till användning. Särskilt bör uppmärksammas, att de fasta batterianläggningarna i våra skärgårdar ovillkorligen måste förutsättas vara av fienden i detalj kända. Om det fasta kustförsvarsartilleriets styrka och gruppering är en eventuell angripare fullt underkunnig och kan därefter vidtaga sina anfallsdispositioner. Fasta kustförsvarsbatterier, omgivna av fortifikatoriska anläggningar eller uppställda på kala öar, äro lätta att upptäcka från luften och kunde icke camoufleras. De kräva mera luftskydd än rörliga pjäser och äro även mera känsliga för gasangrepp.

De fast uppställda kustförsvarsanläggningarna tillgodose icke artilleriets rätta användning i ett land med vårt lands säregna skärgård och klimatiska förhållanden. Kustförsvarsartilleriet är grupperat längs vissa leder, som vid sträng vinter icke längre utgöra av en eventuell fiende använda anmarschvägar. Sålunda kan exempelvis, då isen ligger inom Stockholms skärgård, en fientlig invasionsstyrka landsättas på någon av de yttre öarna och över de tillfrusna fjärdarna marschera igenom Vaxholms fästnings försvarsområde utan att fästningens artilleri kan samverka för att möta ett dylikt företag. Man bör heller icke förglömma, att vid vårt senaste olyckliga krig ryska stridskrafter på två ställen, Ålandshav och Kvarken, övergingo den tillfrusna Östersjön.

Icke ens befintligt lätt och medelsvårt artilleri på hjul äger den utrustning i avsende på materiel, som vid öppet vatten oundgängligen är nödvändig i de rörliga skärgårdsstriderna.

Full rörlighet kräves hos det artilleri, som är avsett att användas i rikets kustförsvar. Detta är betingat av strategiska och taktiska skäl, av vårt lands geografiska och klimatiska egenart samt med hänsyn till flygvapnets utveckling och gaskriget.

Landets kustartilleri utgör nu en särorganisation, inordnad under marinen. Kustartilleri är dock en oegentlig benämning, enär det till sin övervägande del är lokalt bundet.

Den nuvarande organisationsformen är ur flera synpunkter mindre lycklig. Det nuvarande kustartilleriet uppkom genom sammanslagning av Vaxholms och Karlskrona artillerikårer med det fasta minförsvaret. Vaxholms artillerikår sorterade före sammanslagningen under armén, Karlskrona artillerikår under flottan. Artilleriet inom Vaxholms fästning, som på sin tid anskaffades genom arméförvaltningen, var betydligt modernare än artilleriet inom Karlskrona fästning, som ekonomiskt sorterade under marinförvaltningen. Behovet av modern artillerimateriel för kustartilleriets behov har under dess 35-åriga tillvaro av marinförvaltningen icke tillgodosetts så väl, som

arméförvaltningen sörjt för det tunga artilleriets och fästningsartilleriets behov vid armén.

Kustartilleriets inordnande under marinen har även i andra avseenden varit till skada. Vid kustartilleriets uppsättande erhöll manskapet inom artilleriavdelningen en sämre personlig beväpning och utrustning än förut. Gevär med bajonett utbyttes mot karbin utan bajonett, och manskapet bekläddes med sjömansuniform, en utrustning, som icke är lämplig för personal, som har sin stridsuppgift i land.

En mycket allvarlig sak är den undanskjutna ställning, som kustartilleriets officerskår intager. Kustartilleriets officerare äro undandragna alla högre befattningar inom marinens gemensamma överledning, såsom vid marinstaben, marinförvaltningen, sjökrigshögskolan och sjökrigsskolan. Intet motsvarande förekommer vid armén. Denna kustartilleriofficerarnas undanskjutna ställning är synnerligen menlig och måste med naturnödvändighet till slut medföra försvårad rekrytering av denna officerskår.

Att kustartilleriet utgör en särorganisation under egen chef är ur försvarssynpunkt synnerligen olyckligt.

Då kustartilleriet omfattar såväl artilleri som minförsvar kan icke chefen för kustartilleriet äga full sakkunskap inom vapnets hela områden. Har han specialiserat sig på artilleritjänst, kan han icke vara fullt sakkunnig på minvapnets område, har han i de lägre graderna ägnat sig åt mintjänsten, föreligger en lucka i hans artilleristiska utbildning och erfarenhet. Chefen för kustartilleriet kan icke inom sitt vapens alla delar äga den sakkunskap och auktoritet, som exempelvis cheferna för infanteriet, kavalleriet och artilleriet äga inom sina vapen.

Bristen på sakkunskap i kustartilleriets ledning har manifesterat sig i osäkert famlande inom olika utbildningsområden, varom de vid kustartilleriet utfärdade utbildningsföreskrifterna vittna.

Vid kustartilleriet saknas den nödvändiga militära kontroll, som vid armén förefinnes i växelverkan mellan truppslagsinspektörer och fördelningschefer, mellan vapenledning och taktisk ledning.

Att kustartilleriet redan vid sin tillkomst var en oformlighet framgår av att chefskapet för kustartilleriet i betänkandet, som låg till grund för 1901 års riksdags beslut, motiverades med att kustartillerichefen i krig skulle utöva kommandantskapet i Vaxholm. Vid mobiliseringen 1914 blev emellertid icke kustartillerigeneralen utan chefen för kustartilleriregementet kommandant i Vaxholms fästning.

En annan högst allvarlig brist i rikets kustförsvar är, att en följdriktigt genomförd taktisk organisation saknas. I rikets två förnämsta kustfästningar Vaxholm och Karlskrona beklädas kommandantsbefattningar av officerare, vilkas utbildning icke kan anses giva den för dessa viktiga militära befattningar erforderliga kompetensen. I Vaxholms fästning avses chefen för kustartilleriregementet och i Karlskrona den s. k. befälhavande amiralen att utöva kommandantsbefälet. Ingen av dessa officerare har den för så viktiga befäl nödvändiga taktiska utbildningen och erfarenheten. Kommandanten i Vaxholm

är specialist, artilleri- eller minspecialist, men icke taktiker, kommandanten i Karlskrona sjöofficer.

På grund av vad ovan anförts får det betraktas som nödvändigt för skapande av ett effektivt kustförsvaret, d. v. s. ett försvar som uppställer som mål skyddandet av rikets kuster, att kustartilleriet göres rörligt, att artilleriet återföres till armén och minvapnet till flottan samt att en taktisk organisation av kustförsvaret genomföres.

Vinsten av en dylik organisation är påtaglig. Landets kustförsvaret begåvas med strategiskt och taktiskt liv, kan anpassas efter olika krigslägen och ger i händelse av en fiendlig landstigning armén tillgång till ett nödvändigt stöd.

Ett under krigsmaktens högsta ledning stående enhetligt organiserat kustförsvar skulle icke giva rum för några partikularistiska intressen, den icke minst betydelsefulla vinsten.

Enligt regeringens förslag har det territoriella försvaret tillgodosetts bättre än hittills genom tillkomsten av en militärområdesbefälhavare jämte stab inom vart och ett av de fyra arméfördelningsområdena, ansluten till fördelningsstaben. Planläggningen av det första kustförsvaret synes lämpligen enligt anvisningar från den enhetligt planläggande myndigheten, försvarsstaben, böra ankomma på dessa militärområdesbefälhavare. Självfallet är emellertid, att kustförsvaret i vidsträckt mening är en vida större uppgift, för vars planläggning — samordnandet av armé-, marin- och flygstridskrafter — försvarsstaben naturligen direkt blir ansvarig. För att militärområdesbefälhavarna skola kunna utföra sin del av planlägningsarbetet är det emellertid nödvändigt, att deras stabsorgan tillgodoses bättre än enligt regeringsförslaget. De böra främst förstärkas med en kvalificerad regementsofficer ur armén såsom stabschef samt en kompaniofficer ur artilleriet som adjutant, i avsikt att tillgodose behovet av artilleristisk sakkunskap och därjämte som adjutant en sjöofficer.

Självfallet måste i en blivande organisation de nuvarande fyra s. k. marina »enklaverna» — vid Göteborg, Karlskrona, Stockholms skärgård och Hemsö — där för närvarande planläggningen av försvaret är ålagd marinmyndighet, upphöra och planlägningsarbetet för *hela* det direkta kustförsvaret åläggas militärområdesbefälhavarna.

I samband med den föreslagna organisationen synes viss personalbesparing vid marinen kunna äga rum.

På grund av vad ovan anförts hemställer jag,

att riksdagen vid den i kungl. proposition nr 225 föreslagna omorganisationen av försvaret måtte besluta, att kustartilleriet uppdelas, så att artilleriet med dess personal överföres till armén, men minvapnet med sin personal överföres till flottan, att medel anvisas för påbörjande av den fasta kustartillerimaterielens transformering till rörlig,

att chefsbefattningen över kustartilleriet jämte dennes stabspersonal indrages,

att militärområdesstaberna förstärkas med 1 kvalificerad regementsofficer, 1 kompaniofficer från artilleriet, båda ur armén, samt 1 kompaniofficer ur flottan.

Stockholm den 21 april 1936.

Carl Forssell.
